

Introduktion

AF LAILA KJÆRBÆK & ANNETTE ESBENSEN

Center for Sprog og Læring, Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet

Nordiske sprogforskere som danske Otto Jespersen, norske Johan Storm og svenske Johan A. Lundell har siden 1800-tallet sat deres tydelige aftryk på den internationale børnesprogsforskning. Siden 1930'erne har der været tæt samarbejde og vidensudveksling på tværs af de nordiske lande med fokus på talelidelser (sproglige vanskeligheder) hos børn og voksne, hvilket vi især kan takke Hugo Bering Liisberg og Egil Forchhammer (Danmark), Hans Eng (Norge) og Alf-hild Tamm (Sverige) for. I Danmark begyndte Rigmor Knudsen i slutningen af 1940'erne og siden A.G. Epstein at have fokus på udfordringerne med at skelne mellem den 'normale' og den 'atypiske' sprogudvikling, hvilket stadig den dag i dag er en af de store udfordringer inden for børnelogopædien (Karlstad 1998; Kjær 1998; Nettelbladt 1998).

Nordisk Symposium om Børnesprog blev afholdt første gang i 1984 på initiativ af Ragnhild Söderbergh, der var professor i børnesprog ved Lunds Universitet. Siden har der omtrent hvert andet år i et af de nordiske lande været afholdt et symposium om børnesprogsforskning. Symposiumerne fungerer som et tværvideenskabeligt og interdisciplinært mødested for forskere og praktikere inden for logopædi, audiologi, lingvistik, psykologi og pædagogik samt andre med interesse for børnesprog.

Næsten 200 forskere og praktikere fra Danmark, Norge, Sverige, Island, Færøerne, Grønland, England og Slovakiet deltog i 15. *Nordiske Symposium om Børnesprog*, der blev organiseret af Center for Sprog og Læring, Institut for Sprog og Kommunikation, og afholdt på Syddansk Universitet i Odense den 23.-24. maj 2018. Bidragene i dette temanummer af *RASK*-serien er baseret på mundtlige præsentationer fra dette symposium, og de centrerer sig derfor alle om netop nordisk børnesprog – ét sproget såvel som flersproget, typisk såvel som atypisk sprogudvikling.

Udtalen af *r* er et centralt dialektalt træk ved norsk. Den vigtigste forskel er mellem for- og bagtungeudtale. Bagtungerealisering er en af de sværeste lyde at tilegne sig på norsk, og mindre børn erstatter den derfor ofte med andre lyde der er nemmere at realisere. Selås og Neteland undersøger i artiklen *Norwegian children's acquisition of the dialect feature r* hvordan fire norske børn i begyndelsen erstatter *r* ved hjælp af forskellige strategier men gradvist lærer at bruge *r* som det bruges i deres dialektområde eller idiolektale omgivelser. Forfatterne argumenterer for at udviklingen hos børnehavebørn ikke kun er reguleret af regler for tilegnelse og udviklingslinjer men også af den sociolingvistiske variation og brug af *r* i det norske sprogsamfund.

Viden fra internationale studier kunne lede til en forventning om at dansktalende børns udvikling af substantivernes pluralisbøjning afhænger af bøjningsmarkørernes produktivitet således at børnene ville overgeneralisere fra Uproduktiv → Semiproduktiv → Fuldproduktiv, men Kjærbæk og Basbølls artikel *Competition in the acquisition of Danish noun plural markers*, der præsenterer resultater fra et pluraliseksperiment med 160 dansktalende børn i alderen 3-10 år, tegner et noget andet billede. Andre faktorer synes nemlig at 'overrule' produktivitetens betydning. Den Semiproduktive pluralismarkør 'Ø' (PL = SG) ser ud til at være den vigtigste attraktor af overgeneraliseringer i dansk. Undersøgelsens resultater diskuteres i relation til studier af tilegnelsen af andre sprog såvel som teoretiske modeller for tilegnelsen af bøjningsmorfologi.

Karlsen, Røe-Indregård, Heen Wold og Hagtved søger i artiklen *Amount, diversity and density of words in book reading dialogues with preschool teachers and children with Norwegian language-majority and -minority backgrounds* at identificere ligheder og forskelle i de ord der anvendes af børnehavepædagoger og børn med hhv. sproglig majoritets- og minoritetsbaggrund, i forbindelse med dialogisk læsning. Studiet undersøger antallet af løbende ord (*tokens*), antallet af forskellige ord (*types*), *type/token*-ratio og andelen af indholdsord produceret af både pædagoger og børn. Pædagogerne har tendens til at producere flere ord (*tokens*), flere forskellige ord (*types*) og producere en højere andel af indholdsord når de interagerer med majoritetssproglige børn, end når de interagerer med minoritetssproglige børn. Resultaterne indikerer at der kan være forskelle i typen og antallet af ord som børn fra majoritetssproglig og minoritetssproglig baggrund hører og bruger i børnehaven.

Lindström og Zetterholm undersøger i artiklen *Tangentnedslag och pauser i flerspråkiga elevers skrivprocess* 17 flersprogede børns skriveproces på svensk ved at fokusere på tidsmæssige aspekter som pauser og antallet af tastaturanslag i forhold til tekstens længde (dvs. antallet af ord og tegn). Selvom studiet viser individuelle forskelle i børnenes skriveproces, så viser det også en klar sammenhæng mellem børnenes skrivefærdigheder og tekstlængde.

I de nordiske lande stilles der stadig større krav om sprogvurdering af børn i førskolealderen. Ifølge den norske rammeplan for børnehaver (Kunnskapsdepartementet 2017: 24) skal personalet monitorere børnenes sproglige og kommunikative udvikling samt identificere og støtte børn som er forsinkede i deres kommunikative udvikling, eller som viser tegn på kommunikative vanskeligheder. I artiklen *Språkkartlegging i norske barnehager – en pilotundersøkelse av foreldres og barnehageansattes rapportering av norsktalende treåringers språkferdigheter ved hjelp av CDI III* præsenterer Gram Garmann, Romøren, Flygstad, Milder, Pedersen, Gram Simonsen og von Koss Torkildsen et sprogvurderingsværktøj der menes at kunne opfylde disse krav, nemlig den norske adaption af forælderreporten *MacArthur-Bates CDI III (Communicative Developmental Inventories*; Fenson et al. 2007). Resultaterne fra et første pilotstudie indikerer at CDI III er et pålideligt og gyldigt redskab til vurdering af étsprogede norsktalende 3-årige børns sproglige færdigheder, og der er fundet acceptable korrelationer mellem rapporterede CDI III-scoringer fra hhv. forældre og børnehavepædagoger.

Mange sproglige tests og vurderingsmaterialer bygger på forskellige typer illustrationer, men Brouwer, Johannessen og Clausen hævder i artiklen *Understanding the meaning potential of pictures in speech and language assessment* at der er for lidt opmærksomhed på illustrationernes

udformning og anvendelse, hvilket truer testmaterialernes validitet. Forfatterne argumenterer for Kress og van Leeuwens (2006) metafunktionelle tilgang som metode til at vurdere om en given illustration er egnet til det specifikke formål.

Vang Christensen har undersøgt de strukturelle karakteristika, herunder procent grammatiske ytringer (PGU), i en narrativ opgave hvor en gruppe børn med en udviklingsmæssig sprogforstyrrelse (*developmental language disorder*, DLD) og en gruppe typisk udviklede børn i alderen 6;6-13;2 fortalte en historie med afsæt i den ordløse billedbog *A Boy, a Dog, and a Frog* (Mayer 1967). Resultaterne, der præsenteres i artiklen *Grammatical characteristics of narratives told by Danish children with developmental language disorder*, viser at børn med DLD producerer kortere ytringer og er mindre præcise med hensyn til verbalmorfologi og ordrækkefølge sammenlignet med jævnaldrende typisk udviklede børn. Desuden viser PGU potentiale i forhold til at identificere børn med DLD.

15. *Nordiske Symposium om Børnesprog* blev afholdt med støtte fra Carlsbergfondet, Oticon Fonden, GN Store Nord Foundation og Inspiring Denmark.

Litteratur

- Fenson, Larry, Virginia A. Marchman, Donna J. Thal, Philip S. Dale, J. Steven Reznick & Elizabeth Bates. 2007. *MacArthur-Bates Communicative Development Inventories: User's Guide and Technical manual*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Karlstad, Henning. 1998. *Danmark - Norge. En lang historie som ennå ikke er slutt*. Odense: Audiologopædisk Forenings Forlag.
- Kress, Gunther & Theo Van Leeuwen. 2006. *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.
- Kjær, Bent. 1998. *De nordiske tidsskrifter*. Odense: Audiologopædisk Forenings Forlag.
- Kunnskapsdepartementet. 2017. *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Mayer, Mercer. 1967. *A Boy, a Dog, and a Frog*. New York, NY: Dial Books for Young Readers.
- Nettelbladt, Ulrika. 1998. Den skandinaviske barnlogopedins ursprung och de danska pionjärerna. I Kirsten Brix (red.) *Forening og fag i 75 år*. Odense: Audiologopædisk Forenings Forlag.